

BASTUKÄRR, SIPOO LUONTOSELVITYKSET 2012 VÄLIRAPORTTI

Tekijät:

Paula Salomäki, Teemu Virtanen,
Rauno Yrjölä

SISÄLLYS

1	Johdanto.....	3
2	Luontotyytit ja kasvillisuus.....	4
2.1	Arvokkaat luontotyytit lainsäädännössä	4
2.2	Menetelmät.....	4
2.3	Tulokset.....	5
2.3.1	Uhanalaiset ja suojellut kasvit	5
2.3.2	Kuviotiedot.....	5
3	Liito-oravat	10
3.1	Menetelmä.....	10
3.2	Tulokset.....	10
3.2.1	Alue 1:.....	10
3.2.2	Alue 2:.....	10
3.2.3	Alue 3 ja 4	10
3.3	Yhteenveto	11
4	Linnut	12
4.1	Menetelmä.....	12
4.2	Tulokset.....	12
4.3	Tulosten tarkastelu.....	12
4.4	Suositukset	12
5	Saukko	14
6	Vesistötarkastelu	15
7	Kirjallisuus.....	16

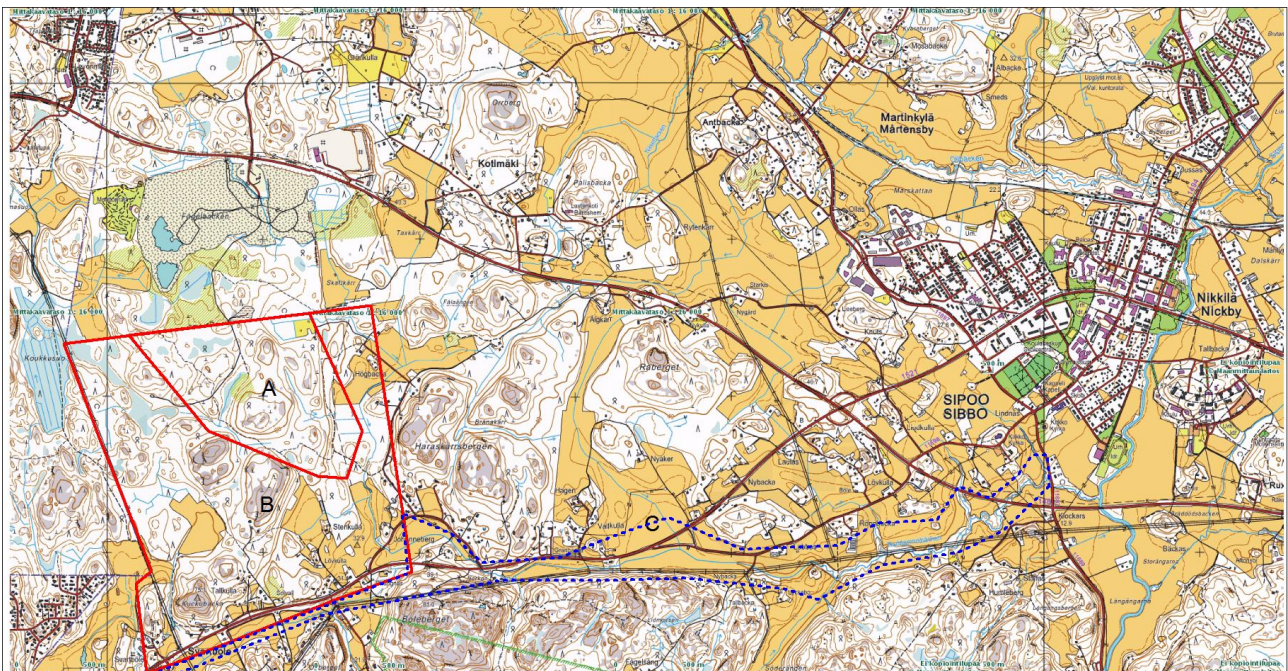
Ympäristötutkimus Yrjölä Oy
Järvihaantie 4
01800 Klaukkala
info@yrjola.fi

I JOHDANTO

Sipoon kunta tilasi kevättalvella 2012 luontoselvityksen Sipoon BA2 Bastukärr II logistiikka-alueen asemakaavaa varten. Luontoselvityksen tavoitteena oli löytää alueelle tyypilliset ja luonnon monimuotoisuuden kannalta olennaiset piirteet asemakaavoituksen edellyttämällä tarkkuudella. Luontoselvityksen osa-alueet ovat:

- Liito-orava
- Lepakot
- Linnut
- Saukko
- Sudenkorennot
- Putkilokasvit
- Luonnonsuojelulain mukaiset luontotyytit
- Metsälain mukaiset erityisen tärkeät elinympäristöt
- Vesilain 1. luvun 15 a §:n ja 17 a §:n mukaiset suojeltavat kohteet
- Vesistötarkastelu

Tämä väliraportti on tarkoitettu kaavoituksen luonnosvaiheen tueksi. Lopullinen raportti toimitetaan syksyllä 2012. Väliraportissa selvitetään toukokuun maastotöiden tulokset. Lisäksi havainnot ja luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaat kohteet on esitetty kartoilla. Kohteiden arvottaminen perustuu luonnonsuojelu-, metsä- ja vesilakiin sekä asiantuntijatyöryhmien arvioihin lajien ja luontotyyppien uhanalaisuudesta.

Kartta 1. Aluerajaukset (A, B, C) ja selvitysalueiden sijoittuminen suhteessa Sipoon keskusta.

2 LUONTOTYYPIT JA KASVILLISUUS

2.1 ARVOKKAAT LUONTOTYYPIT LAINSÄÄDÄNNÖSSÄ

Luonnonsuojelulain 29§ suojeltuihin luontotyypeihin kuuluvat:

- 1) luontaisesti syntyneet, merkittävältä osin jaloista lehtipuista koostuvat metsiköt
- 2) pähkinäpensaslehdot
- 3) tervaleppäkorvet
- 4) luonnontilaiset hiekkarannat
- 5) merenrantaniityt
- 6) puuttomat tai luontaisesti vähäpuustoiset hiekkadyynit
- 7) katajakedot
- 8) lehdesniityt
- 9) avointa maisemaa hallitsevat suuret yksittäiset puut tai puuryhmät

Näihin luontotyypeihin kuuluvia luonnontilaisia tai luonnontilaiseen verrattavia alueita ei saa muuttaa niin että niiden ominaispiirteiden säilyminen vaarantuu.

Metsälain 10§ mukaiset metsien monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeät elinympäristöt ovat:

- 1) lähteiden, purojen ja pysyvän vedenjuoksu-uoman muodostavien norojen sekä pienten lampien välittömät ympäristöt
- 2) ruoho- ja heinäkorvet, saniaiskorvet sekä lehtokorvet ja Lapin läänin eteläpuolella sijaitsevat letot
- 3) rehevät lehtolaikut
- 4) pienet kangasmetsäsaarekkeet ojittamattomilla soilla
- 5) rotkot ja kurut
- 6) jyrkänteet ja niiden välittömät alusmetsät
- 7) karukkokankaita puuntuotannollisesti vähäisemmät hietikot, kalliot, kivikot, louhikot, vähäpuustoiset suot ja rantaluhdat.

Jos edellä mainitut elinympäristöt ovat luonnontilaisia tai luonnontilaisen kaltaisia, tulee niitä koskevat metsien hoito- ja käyttötoimenpiteet tehdä elinympäristöjen ominaispiirteet säilyttävällä tavalla. Metsälakia sovelletaan metsän hoitamiseen ja käyttämiseen metsätalousmaaksi luettavilla alueilla.

Vesilain pykälät 15 a ja 17 a kieltävät toimenpiteet, jotka vaarantavat enintään kymmenen hehtaarin suuruisen fladan tai kluuvijärven taikka muualla kuin Lapin maakunnassa sijaitsevan enintään yhden hehtaarin suuruisen lammen tai järven säilymisen luonnontilaisena. Sama koskee luonnontilaisia pienvesiä (lähteitä ja noroja) muualla kuin Lapissa.

2.2 MENETELMÄT

Luontotyyppi- ja kasvillisuusselvityksen kevään maastokäynnit tehtiin 15.-21. toukokuuta. Maastossa kartoitettiin alueen kevätlajistoa ja selvitettiin alueen metsälain ja luonnonsuojelulain mukaiset kohteet.

Metsä- ja luonnonsuojelulain mukaisilta kuvioilta määritettiin mahdollisuuksien mukaan kasvillisuustyyppi ja kirjattiin tietoja kasvillisuuskerroksittain. Kasvillisuustyyppien tarkemmat määritykset tehdään myöhemmin kun kaikki indikaattorilajisto on tunnistettavissa. Kohteilla arvioitiin myös luonnontilaisuutta, siis ihmisen vaikutusta kasvillisuuteen ja kasvupaikan ravinne-, kosteus- ja valoisuusoloihin. Metsä- ja suotyypit määritettiin yleisesti käytettävän luokittelun mukaisesti (Hotanen, J-P. ym. 2008., Eurola, S. ym. 1995).

Metsä- ja luonnonsuojelulain kriteerien täyttymistä arvioitiin julkaisun Metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt (1998) perusteella, luontotyyppien uhanalaisuutta Suomen luontotyyppien uhanalaisuus (2008) -julkaisun mukaan.

Pellot ja piha-alueet jätettiin selvityksen ulkopuolelle. Putkilokasvien lajilistassa on kuitenkin huomioitu lajit, jotka ovat selvästi villiytyneet piha- ja puutarha-alueilta esimerkiksi metsien tai ojen puolelle.

2.3 TULOKSET

Sipoon yleiskaava-alueiden luontoselvityksessä (Virrankoski ym. 2006) mainittujen arvokkaiden alueiden lisäksi alueelta toukokuun maastokäyntien perusteella löytyi arvokkaista luontotyypeistä pähkinäpensaslehto. Tämän ja jo aiemmassa tiedossa olleiden kohteiden kuvaukset löytyvät kuviotiedot osiossa.

Kasvillisuus on alueelle tyypillistä kangasmetsien lajistoa jonka monimuotoisuutta lisäävät paikoittaiset kosteamat painanteet ja ojen reuna-alueet. Muutamin paikoin kasvillisuus on rehevää lehtomaista kangasta ja lehtoa, mutta pääosin kangasmetsä alueet ovat tuoretta kangasta ja kallioiden lakialueet kuivaa tai kuivahkoa kangasta.

2.3.1 UHANALAISET JA SUOJELLUT KASVIT

Kevätaspektin lajeissa tai muuten toukokuussa tunnistettavissa lajeissa ei löytynyt EU:n luontodirektiivin tai Suomen luonnonsuojelulainsäädännön erityisesti suojeltavia tai uhanalaiseksi luokiteltavia kasvilajeja.

2.3.2 KUVIOTIEDOT

A-alueelta ei löytynyt luonnonsuojelulain tai metsälain mukaisia arvokkaita luontotyyppejä tai muita arvokkaita luontotyyppejä. Sipoon yleiskaava-alueiden luontoselvityksessä alueelta rajattu korpi on sittemmin hakattu. (Kuvio 182.)

B-alueen arvokkaat kuviot yleiskaava-alueiden luontoselvityksen mukaisella numeroinnilla:

184. Tupasvilläräme. Latvuserroksessa kasvaa hieskoivua ja kuusta. Kenttäkerroksen lajeja ovat mm. tupasvilla, jokapaikansara, raate, kurjenjalka ja pullosara. Kuvion pohjoisosassa mäntyvaltainen laikku jonka kasvillisuus muuta kuviota karumpaa, mm. variksenmarja, karpalo, suopursu, suokukka.

Kuva 1. Rämettä kuvion 184 pohjoisosassa.

183. Tervaleppäkorpi. Alueelta on harvennettu pois muut puut, jäljellä kookkaita tervaleppiä, joiden alla koivu- ja kuusialikasvos. Kuvion keskeltä kulkee kuviolle 184 laskeva oja joka ei ainakaan kevätaikaan näytä suuresti vaikuttavan kuvion vesitalouteen heikentävästi. Kenttäkerroksessa kasvaa mm. raatetta, vehkaa, tupasvillaa ja korpikaislaa. Metsälain mukainen rehevä korpi

Kuva 2. Ojitettua tervaleppäkorpea.

I 12. Kallion lakialue joka on tyypiltään kuivaa kangasta ja painanteista kuivahkoa kangasta. Puusto on kohtuullisen kookasta mäntyä. Alikasvoksena jonkin verran kuusta ja koivua. Kenttäkerros vähälajinen, mm. kanerva, puolukka, mustikka. Pohjakerroksessa jäkäliä runsaasti. Ei edustava metsälain mukainen kallio, jonka ympäröivät metsät on hakattu.

I 13. Edellistä edustavampi kallio alue. Puusto heikkokasvuista painanteita lukuun ottamatta. Metsälain mukaiseksi kallioksi tämä ei kuitenkaan ole edustava. Kuviolta löytyy rakkakivikko jota on joskus muokattu. Kenttäkerroksen ja pohjakerroksen lajisto vastaava kuin kuviolla I 12.

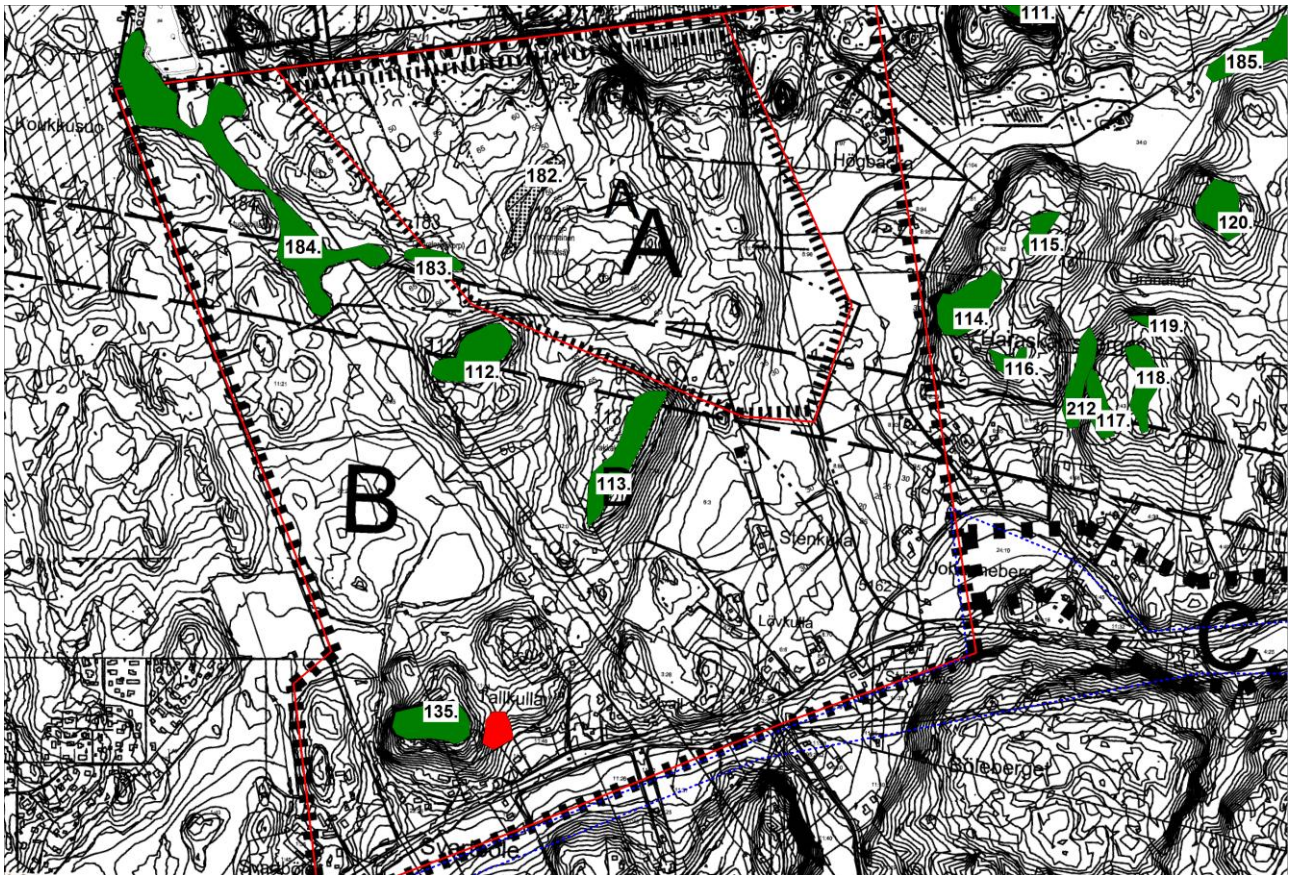
Kuva 3. Kuvion 113 rakkakivikko.

135. Alueen edustavin kallio. Puusto heikkokasvuista mäntyä, Lakialueella kenttäkerros karua kuten edellisillä kuviolla. Kallion etelärinteellä kallioketoa jossa mm. mäkitervakko, kalliokielo, keto-orvokki, eteläntuoksusimake, lehtotesma.

Pähkinäpensaslehto. Kuckubackan alueella on aiemmissa selvityksissä rajattu laaja pähkinäpensaslehto, joka kuitenkin yleiskaavan selvitysvaiheessa jäi löytymättä. Nyt alue tarkastettiin uudelleen. Kuckubackan pohjoisrinteillä on vain kaksi vaatimatonta pähkinäpensasta, joten esiintymä on siellä joko jäänyt pääosin pohjoispuolen hakkuulle, tai pensaas ovat vuosikymmenten saatossa hävinneet kuusien varjossa. Kohta ei ole enää arvokas pähkinäpensasesiintymä.

Sen sijaan Kuckubackan kaakkoisrinteessä, lähellä pellon reunaa ja talon pihapiiriä, kasvaa nuorehkon lehtipuutaimikon keskellä vielä muutama kymmenen pähkinäpensasta. Alue täyttää luonnonsuojelulain kriteerit pähkinäpensaslehdolle, mutta esiintymä on vaarassa ellei muuta puustoa poisteta lähivuosina. Jo nyt pensaiden löytäminen lehtipuutaimikon keskeltä vaati työtä. Esiintymästä itään on traktoripolun varressa myös muutama yksittäinen pensas, jotka näyttivät parempikasvuisilta, koska ovat avoimessa polunvarressa.

Pähkinäpensaslehdon kunnostamiseksi pitäisi pihlaja ja muiden lehtipuiden taimet karsia pensaiden ympäriltä pois, jolloin myös kenttäkerroksen lehtokasvillisuus voisi elpyä. Nyt kenttäkerroksen kasvillisuus on vähäistä.

Kartta 2. Arvokkaimmat alueet ovat samoja metsälakikohteita kuin jo yleiskaavassa havaitut. Kohde 182 on hakattu. Pähkinäpensaslehdon ydinalueen rajausta on esitetty punaisella.

Kuvioiden numerointi on sama kuin yleiskaavaraportissa.

3 LIITO-ORAVAT

3.1 MENETELMÄ

Kartoitus aloitettiin karttatarkastelulla, jolloin maastokäyntien ulkopuolelle rajattiin pellot, hakkuut ja taimikot vesialueet. Maastokartoitus suoritettiin huhtikuussa etsimällä liito-oravien papanoita suurten kuusten ja haapojen juurelta. Lisäksi etsittiin oravan risupesiä ja luonnonkoloja, jotka voivat toimia liito-oravan pesäpaikkoina. Kaikki havaitut liito-oravan elinympäristöksi soveltuvat alueet käytiin läpi.

3.2 TULOKSET

Kartoitusalueelta ei ollut tiedossa aikaisempia liito-oravahavaintoja. Sipoon yleiskaava-alueilla on tehty liito-oravakartoitus 2006, jolloin myös nyt kartoitettu alue tutkittiin. Lähimmät havaitut liito-oravaesiintymät sijaitsivat tuolloin Kotimäen alueella noin kahden kilometrin päässä selvitysalueen koilliskulmasta. Nyt tehdyssä kartoituksessa selvitysalueelta ei löydetty liito-oravan käytössä olevia elinympäristöjä. Liito-oravan elinympäristöksi soveltuvia alueita löydettiin neljä. Alueet ja tärkeimmät yhteydet niille on esitetty kartassa 3.

3.2.1 ALUE 1:

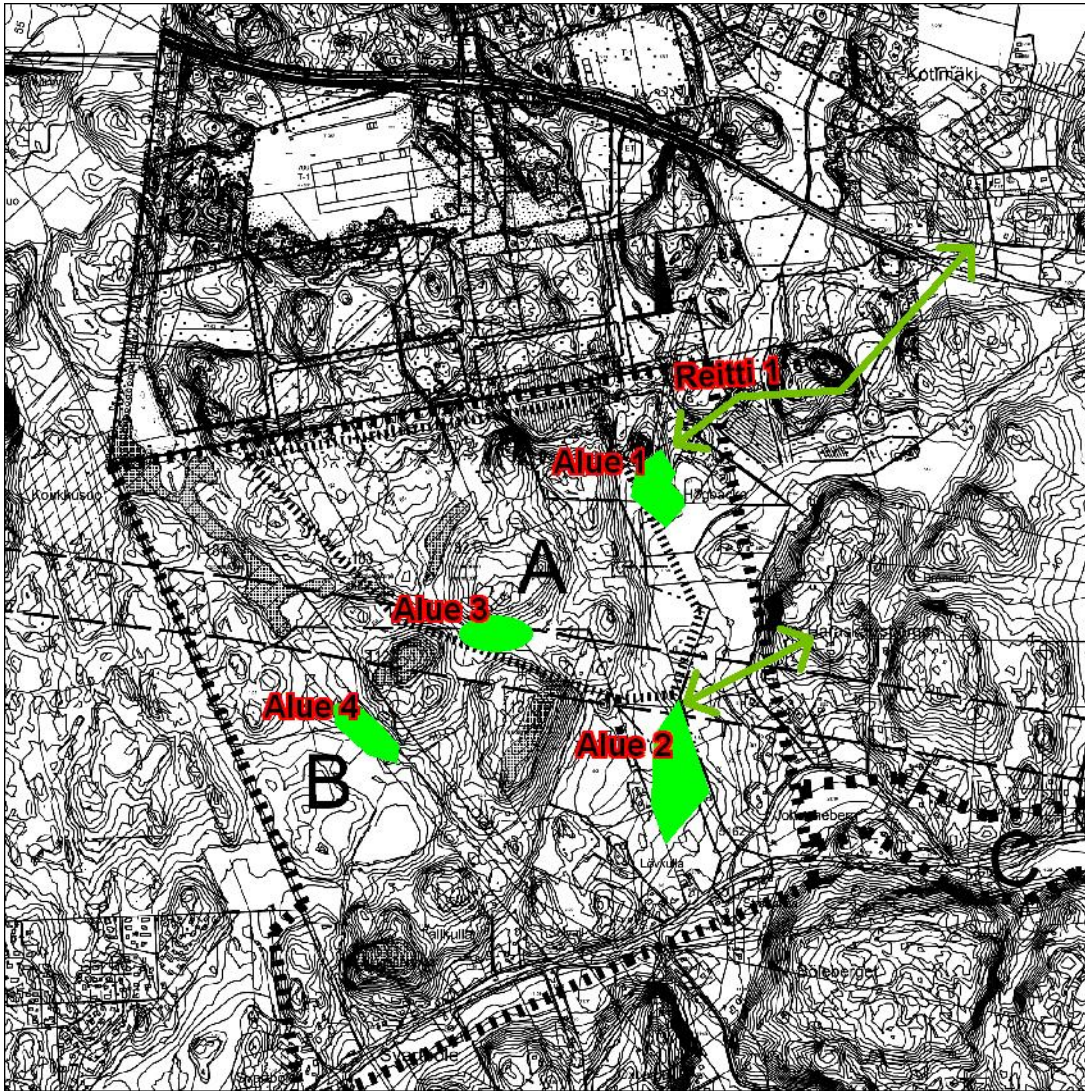
Noin kolmen hehtaarin kuusikko, jonka eteläpuolella kasvaa haavikko, soveltuu liito-oravalle ja on yhteydessä vuonna 2006 havaittuun liito-oravaesiintymään Kotimäen alueella.

3.2.2 ALUE 2:

Noin viiden hehtaarin alueella kasvaa varttuneita kuusia. Peltoon rajoittuvan alueen reunamilla on myös ravintopuiksi haapoja ja leppiä.

3.2.3 ALUE 3 JA 4

Kaksi noin kahden hehtaarin pientä saareketta, jotka erottuvat ympäristöstään, mutta joiden merkitys pienehkön pinta-alansa tähden on todennäköisesti vähäinen.

Kartta 3, Havaitut liito-oravan elinympäristöksi soveltuvat alueet ja tärkeimmät kulkuyhteydet.

3.3 YHTEENVETO

Bastukärren liito-oravaselvityksessä ei löydetty keväällä 2012 yhtään liito-oravien asuttamaa aluetta. Liito-oravan elinympäristöksi soveltuvia alueita löydettiin neljä. Luonnonsuojelulain tarkoittamia suojeltavia liito-oravan lisääntymis- tai levähdyspaikkoja ei löydetty.

4 LINNUT

4.1 MENETELMÄ

Alueen pesimälinnusto kartoitetaan vuonna 2012 kolmen käyntikerran kartoituslaskentana. Tähän raporttiin on huomioitu kahden ensimmäisen kartoituskerran perusteella alueen mielenkiintoisimmat ja arvokkaimmat lajit. Kartoituksessa keskityttiin erityisesti lintudirektiivin liitteeseen I kuuluvien sekä Suomen uhanalaisuusluokitukseen kuuluvien lajien etsintään. Muidenkin lajien kaikki havainnot merkittiin ylös. Pihapiirit ja viljelyalueet jätettiin laskennan ulkopuolelle, niiden havaintoja kirjattiin ylös reuna-alueilta tarkkailemalla.

Reviirit tulkittiin niin, että yksikin reviiriin viittaava havainto jollakin laskentakerralla riitti reviirin tulkintaan. Reviiriin viittasi laulava, varoittava tai poikasille ruokaa kantava aikuinen lintu, tai pesä tai poikaset, jotka niin pieniä, että ovat todennäköisesti syntyneet alueella.

4.2 TULOKSET

Alueen lintulajisto on tyypillistä Uudenmaan metsäalueiden lajistoa. Laajat hakkuut ovat muuttaneet metsäalueen elinympäristöjä. Uhanalaisuustarkasteluun tai lintudirektiiviin kuuluvista lajeista kivitasku on vaarantunut, muut ovat silmälläpidettäviä tai vain direktiivilajeja. Alueella oleva kivitaskureviiri on juuri laajalla hakkuulla. Pääosin arvokkain lajisto on alueen A ulkopuolella.

Muista mielenkiintoisista lajeista suuri osa havaittiin alueen A länsi ja lounaispuolelle jäävällä laajemmalla yhtenäisellä metsäalueella. Tiltalti ja metsäviklo indikoivat alueella olevia kosteita korpimetsiä ja puronvarsia.

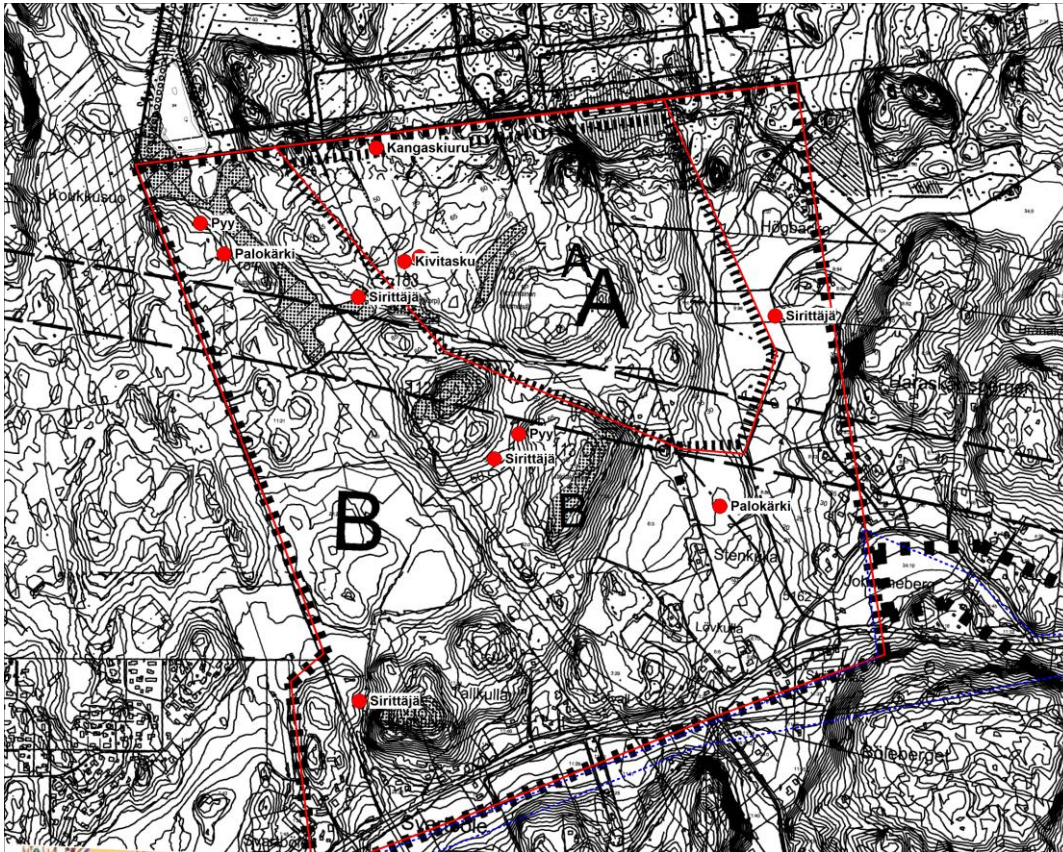
4.3 TULOSTEN TARKASTELU

Kahden laskentakierroksen jälkeen näyttää siltä, että alueella A ei ole erityisesti suojeltavia lajeja ja sen linnustollinen arvo on melko vähäinen. Vaikka mm. kivitasku ja kangaskiuru sieltä tavattiinkin, ne molemmat ovat lajeja jotka ovat hyötäneet alueen hakkuista muokkauksesta. Kivitaskulle sopivaa kivikkoista elinympäristöä on runsaasti alueen pohjoispuolella olevan louhosalueen ja logistiikkakeskuksen ympäristössä.

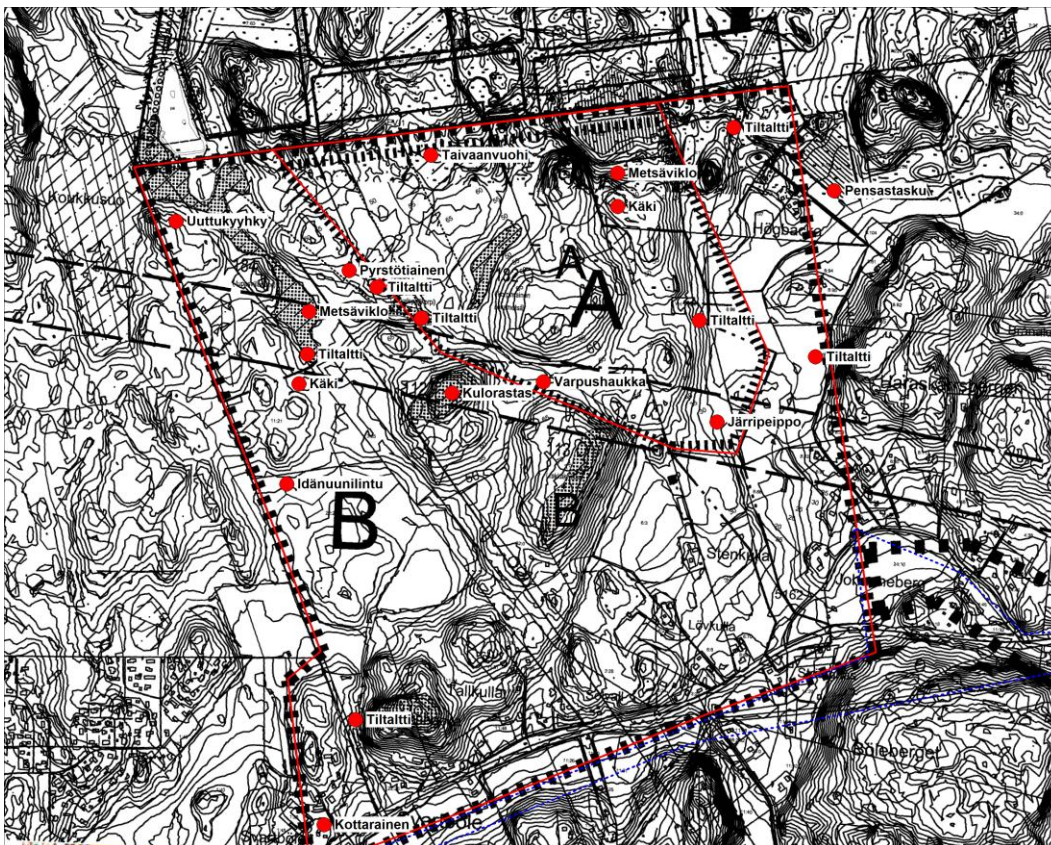
B alueella linnustollisesti tärkeimmältä alueelta näyttää Keravan rajalta kaakkoon kulkeva metsäalue, jossa on kosteita korpipainanteita ja joka on vielä säätyntä laajemmilta hakkuilta. Eteläosassa asutuksen lähellä on tyypillisiä peltojen ja pihapiirien lajeja.

4.4 SUOSITUKSET

Alueen A osalta ei ole tarpeen antaa linnuston osalta suosituksia, sillä sen linnustollinen arvo on jo melko vähäinen. B alueella suositellaan säilytettäväksi Keravan rajan ja alueen A väliin jäävä metsäalue, jossa on korpipainanteita ja puronvarsia.

Kartta 4, Uhanalaisuustarkasteluun sisältyvät tai lintudirektiivin lajit.

Kartta 5, Muita mielenkiintoisia lajeja.

5 SAUKKO

Saukon jälkiä inventoitiin maalís-huhtikuussa kahdella käynnillä alueen B ja C puronvarsille. Yhtään saukonjälkiä ei havaittu, Johannesburgin kohdalla oli ojan reunalla vanhat näätä-eläimen jäljet, jotka vaikuttivat ennemmin minkin jäljiltä.

Uudenmaan ELY-keskus on muutamia vuosia sitten kartoittanut Saukkoa Sipoon alueelta. Arto Pummilalta saadun tiedon mukaan A ja B alueilta ei ole tiedossa tuoreita havaintoja. A alue ei ole saukolle soveltuvaa, B alueella on hieman puronvartta, padottu lammikko ja yksi lähde. Alue C on kuitenkin näistä alueista kaikkein parhaiten saukolle sopiva ja todennäköisesti saukot kulkevat ajoittain Ruddamsbäckeniä pitkin siirtyessään vesistön osasta toiseen.

Yhteenvetona alueen A rakentaminen ei vaikuta saukkokantaan heikentävästi. Alueilla B ja C Ruddamsbäckenin uoman säilyminen on tärkeää. Kosteikkojen rakentaminen sinänsä ei haittaa saukkoja, päinvastoin, ne voivat etsiä niistä ravintoa. Kosteikkojen ja uomien reunoille kannattaa jättää suojaavaa pensaikkoa saukkojen suojapaikoiksi.

Kuva 4. Vanhat näätäeläimen jäljet Johannesburgin peltoalueen kohdalla.

6 VESISTÖTARKASTELU

Sipoonjoen valuma-alueelle on tehty kosteikkosuunnitelma, jossa on esitetty kosteikkokohteita Ruddammsbäckenin varteen (alue C). Tässä työssä tarkastetaan suunniteltujen kosteikkojen kohdat, jotta kosteikkorakentaminen ei heikentäisi alueilla mahdollisesti olevia luontoarvoja. Sinänsä kosteikkojen rakentaminen on hyödyllistä ravinteiden ja kiintoaineksen vähentämiseksi jokivesistä. Lisäksi ne lisäävät luonnon monimuotoisuutta luomalla erilaisia elinympäristöjä vesistön varteen.

Alueelle C suunniteltujen kahden kosteikon alueelta toukokuun maastokäynneissä ei löytynyt EU direktiivilajeja tai uhanalaisia lajeja joihin kosteikkojen toteuttaminen voisi vaikuttaa haitallisesti.

Kuva 5. Ruddammsbäckenin suoraa uomaa peltoalueen kohdalla.

7 KIRJALLISUUS

Eurola, S., Huttunen, A., Kukko-Oja, K. Suokasvillisuusopas. Oulanka reports 14. 1995.

Hotanen, J-P., Nousiainen, H., Mäkipää, R., Reinikainen, A. ja Tonteri, T. 2008. Metsätyypit – Opas kasvupaikkojen luokitteluun. Metsäkustannus. 192 s.

Luonnonsuojelulaki 20.12.1996/1096

Meriluoto, M. & Soininen, T. 1998: Metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt. Metsälehti kustannus. Tapio. 192 s

Metsälaki 12.12.1996/1093

Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim./eds.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 685 s.

Sierla, L., Lammi, E., Mannila, J. & Nironen, M. 2004: Direktiivilajien huomioon ottaminen suunnittelussa. – Suomen Ympäristö 742. Ympäristöministeriö. 113 s.

Södermann, T. 2003: Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi – kaavoituksessa, YVA-menettelyssä ja Natura-arvioinnissa. – Ympäristöopas 109. Suomen ympäristökeskus, Helsinki.

Toivonen & Leivo 1993: Kasvillisuuskartoituksessa käytettävä kasvillisuus- ja kasvupaikkaluokitus. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja Sarja A, No 14

Vesilaki 19.5.1961/264

Virrankoski, S., Vaskelainen, E., Sarvanne, H. ja Yrjölä, R. 2006: Sipoon yleiskaava-alueiden luontoselvitykset. Sipoon kunta.